

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ द्वितीयः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः ॥

यो वै पवमानानामन्वारोहान् विद्वान् यजतेऽनु पवमानाना
रोहति न पवमानेभ्योऽवच्छिद्यते श्येनोऽसि गायत्रच्छन्दा अनु त्वा
रभे स्वस्ति मा सम्पारय सुपर्णोऽसि त्रिष्टुच्छन्दा अनु त्वा रभे
स्वस्ति मा सम्पारय सघांसि जगतीच्छन्दा अनु त्वा रभे स्वस्ति
मा सम्पारयेत्याहैते (१)

वै पवमानानामन्वारोहास्तान् य एवं विद्वान् यजतेऽनु
पवमानाना रोहति न पवमानेभ्योऽवच्छिद्यते यो वै पवमानस्य
सन्ततिं वेद् सर्वमायुरेति न पुरायुषः प्र मीयते पशुमान्भवति
विन्दतै प्रजाम्पवमानस्य ग्रहा गृह्यन्तेऽथ वा अस्यैतेऽगृहीता
द्रोणकलश आधवनीयः पूतभृत्तान् यदगृहीत्वोपाकुर्यात्पवमानं
वि (२)

छिन्द्यात्तं विच्छिद्यमानमध्वर्योः प्राणोऽनु विच्छिद्येतोपयामगृहीते
ऽसि प्रजापतये त्वेति द्रोणकलशमभि मृशेदिन्द्राय त्वेत्याधवनीयं
विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य इति पूतभृतम्पवमानमेव तथ्सं तनोति
सर्वमायुरेति न पुरायुषः प्र मीयते पशुमान्भवति विन्दतै

प्रजाम्॥ (३)

एते वि द्विचत्वारिंशच्च॥ [१]

त्रीणि वाव सर्वानान्यथ तृतीयं सर्वं नमव लुम्पन्त्यनं शु
कुर्वन्त उपां शुं हृत्वोपां शुपात्रेऽं शुमवास्य तं तृतीयसर्वने-
ऽपिसृज्याभि षुणुयाद्यदाप्याययति तेनां शुमद्यदभिषुणोति
तेनर्जीषि सर्वाण्येव तत्सर्वानान्यं शुमन्ति शुक्रवन्ति समावद्दीर्याणि
करोति द्वौ संमुद्रौ विततावजूर्यौ पर्यावर्तेते जठरेव पादाः। तयोः
पश्यन्तो अति यन्त्यन्यमपश्यन्तः (४)

सेतुनाति यन्त्यन्यम्। द्वे द्रधंसी सतती वस्त एकः केशी
विश्वा भुवनानि विद्वान्। तिरोधायैत्यसितं वसानः शुक्रमा दत्ते
अनुहायं जार्यै। देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा
एतम्महायज्ञमपश्यन्तमतन्वताऽग्निहोत्रं व्रतमकुर्वत तस्माद्विव्रतः
स्याद्विरह्यग्निहोत्रं जुह्वति पौर्णमासं यज्ञमग्नीषोमीयम् (५)

पशुमकुर्वत दार्ष्यं यज्ञमाग्नेयम्पशुमकुर्वत वैश्वदेवम्प्रातःसर्वनमकु
वरुणप्रधासान्माध्यंदिनं सर्वं साकमेधान्पितृयज्ञं त्र्यम्बकां स्तुतिं
तमेषामसुरा यज्ञमन्ववाजिगांसन्तं नान्ववायन्तेऽब्रुवन्नध्वर्तव्या वा
इमे देवा अभूवन्निति तदध्वरस्याध्वरत्वन्तर्तो देवा अभवन्परासुरा
य एवं विद्वान्सोमेन यजते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो

भवति॥ (६)

अपश्यन्तोऽग्नीषोमीयमात्मना परा त्रीणि च॥ [२]

परिभूरग्निं परिभूरिन्द्रं परिभूर्विश्वं देवान्परिभूर्मां सह
ब्रह्मवर्चसेन स नः पवस्व शं गवे शं जनाय शमर्वते शं
राजन्नोषधीभ्योऽच्छिन्नस्य ते रयिपते सुवीर्यस्य रायस्पोषस्य
ददितारं स्याम। तस्य मे रास्व तस्य ते भक्षीय तस्य त
इदमुन्मृजे। प्राणाय मे वर्चोदा वर्चसे पवस्वापानाय व्यानाय
वाचे (७)

दक्षक्रतुभ्यां चक्षुर्भ्यां मे वर्चोदौ वर्चसे पवेथाः श्रोत्रायात्मने-
ऽङ्गेभ्य आयुषे वीर्याय विष्णोरिन्द्रस्य विश्वेषां देवानां जठरमसि
वर्चोदा मे वर्चसे पवस्व कोऽसि को नाम कस्मै त्वा कायं
त्वा यं त्वा सोमेनातीतृपं यं त्वा सोमेनामीमदं सुप्रजाः प्रजयां
भूयासं सुवीरो वीरैः सुवर्चा वर्चसा सुपोषः पोषैर्विश्वेभ्यो मे
रूपेभ्यो वर्चोदाः (८)

वर्चसे पवस्व तस्य मे रास्व तस्य ते भक्षीय तस्य
त इदमुन्मृजे। बुभूषन्नवैक्षेतैष वै पात्रियः प्रजापतिर्यज्ञः
प्रजापतिस्तमेव तर्पयति स एनं तृप्तो भूत्याऽभि पवते
ब्रह्मवर्चसकामोऽवैक्षेतैष वै पात्रियः प्रजापतिर्यज्ञः प्रजापतिस्तमेव

तर्पयति स ए॒नं तृ॒प्तो ब्र॑ह्मवर्च॒सेना॒भि प॑वत आमया॒वी (९)

अवे॑क्षेतैष वै पात्रि॑यः प्र॒जाप॑तिर्य॒ज्ञः प्र॒जाप॑तिस्तमेव तर्पयति
स ए॒नं तृ॒प्त आयु॑षा॒भि प॑वतेऽभिचर॒न्नवे॑क्षेतैष वै पात्रि॑यः प्र॒जा-
प॑तिर्य॒ज्ञः प्र॒जाप॑तिस्तमेव तर्पयति स ए॒नं तृ॒प्तः प्रा॑णापा॒नाभ्यां॑ वा॒चो
द॑क्ष॒क्रतु॒भ्यां चक्षु॑र्भ्या॒ऽश्रोत्रा॑भ्यामा॒त्मनो॑ऽङ्गै॒भ्य आयु॑षोऽन्तरै॑ति
ता॒जक्प्र ध॑न्वति॥ (१०)

वा॒चे रू॒पेभ्यो॑ वचो॑दा आ॒मया॒वी पञ्च॑चत्वारि॒शच्च॥ [३]

स्फ्यः स्व॒स्तिर्वि॑घ्नः स्व॒स्तिः पर॒शुर्वेदिः॑ पर॒शुर्नः॑ स्व॒स्तिः।
य॒ज्ञिया॑ य॒ज्ञकृतः॑ स्थ ते मा॒स्मिन् य॒ज्ञ उप॑ ह॒यध्व॑मुप॑ मा
द्यावा॑पृथि॒वी ह॑येतामुपा॑स्तावः क॒लशः॑ सोमो॑ अ॒ग्निरुप॑ दे॒वा उप॑
य॒ज्ञ उप॑ मा॒ होत्रा॑ उपह॒वे ह॑यन्ता॒न्नमो॑ऽग्नये॑ म॒खघ्ने॑ म॒खस्य॑ मा॒
यशो॑ऽर्यादित्या॑हव॒नीय॑मुप॑ तिष्ठते य॒ज्ञो वै म॒खः (११)

य॒ज्ञं वाव॑ स तद॑हन्तस्मा॑ ए॒व न॑म॒स्कृत्य॑ स॒दः प्र॑ सर्प॒त्यात्म॑नो-
ऽना॑त्यै॒ नमो॑ रु॒द्राय॑ म॒खघ्ने॑ नम॒स्कृत्या॑ मा पा॒हीत्या॑ग्नी॒ध्रं तस्मा॑ ए॒व
न॑म॒डस्कृत्य॑ स॒दः प्र॑ सर्प॒त्यात्म॑नोऽना॑त्यै॒ नम॑ इन्द्रा॒य म॒खघ्न॑ इन्द्रि॒यं
मे वी॒र्य॑म्मा॒ निर्व॑धी॒रिति॑ हो॒त्रीय॑मा॒शिष॑मे॒वैता॑मा शा॑स्त इन्द्रि॒यस्य॑
वी॒र्य॑स्यानि॒र्घाता॒य या॒ वै (१२)

दे॒वताः॑ स॒दस्या॑र्तिमा॒र्पय॑न्ति॒ यस्ता॑ वि॒द्वान्प्र॑स॒र्पति॑ न
स॒दस्या॑र्तिमा॒र्च्छति॑ नमो॑ऽग्नये॑ म॒खघ्न॑ इत्या॑हैता॒ वै दे॒वताः॑

सदस्या॑र्ति॒मार्पय॑न्ति॒ ता य एवं वि॒द्वान्प्र॒सर्प॑ति॒ न सद॑स्या॒र्तिमा॑च्छति
दृ॒ढे स्थः॑ शि॒थिरे॒ समी॑ची॒ माः ह॑स॒स्पातु॑ ५ सूर्यो॑ मा दे॒वो
दि॒व्याद॑ ह॑स॒स्पातु॑ वा॒युरन्त॑रि॒क्षात् (१३)

अ॒ग्निः पृ॑थि॒व्या य॒मः पि॒तृभ्यः॑ सर॑स्वती॒ मनु॑ष्येभ्यो॒ देवी॑
द्वा॒रौ मा मा॒ सं ता॑त॒म् नमः॑ सद॑से॒ नमः॑ सद॑स॒स्पत॑ये
नमः॑ स॒खीनां॑ पु॒रोगा॑णां चक्षु॑षे॒ नमो॑ दि॒वे नमः॑ पृथि॒व्या
अहे॑ दैधिष॒व्योद॑त॒स्तिष्ठा॑न्यस्य॒ सद॑ने सीद॒ योऽस्म॑त्पाक॑तर॒
उन्नि॑वत॒ उदु॑द्वत॑श्च गेष॒म्पात॑म्मा॒ द्यावा॑पृथि॒वी अ॒द्याहः॑ सदो॒ वै
प्र॒सर्प॑न्तम् (१४)

पि॒तरोऽनु॑ प्र स॑र्पन्ति॒ त ए॑नमी॒श्वरा॑ हि॒सि॑तोः सदः॑ प्र॒सृप्य॑
दक्षि॑णार्धं॒ परे॑क्षे॒ताग॑न्त॒ पितरः॑ पि॒तृमा॑न॒हं यु॑ष्माभि॒र्भूया॑सः
सुप्र॑जसो॒ मया॑ यूयं भू॒यास्ते॑ति॒ तेभ्य॑ ए॒व न॑म॒स्कृत्य॑ सदः॑ प्र
स॑र्प॒त्यात्म॑नोऽना॒त्यै॥ (१५)

मुखो वा अन्तरि॑क्षात्प्र॒सर्प॑न्तु॒त्रयं॑स्त्रि॒शच्च॑॥ [४]

भक्षे॑हि॒ मा वि॑श दी॒र्घायु॑त्वाय॒ शन्त॑नु॒त्वाय॑ रा॒यस्पोषा॑य॒ वर्च॑से
सुप्र॑जा॒स्त्वाये॑हि॒ वसो॑ पु॒रोव॑सो प्रि॒यो मे॑ हृदो॑ऽस्य॒श्विनो॑स्त्वा
बा॒हुभ्या॑ ५ स॒ध्यास॑म् नृ॒चक्ष॑सं त्वा दे॒व सोम॑ सु॒चक्षा॑ अ॒व
ख्ये॑षम् म॒न्द्राभि॑भूतिः॒ केतु॑र्य॒ज्ञानां॑ वाग्जु॑षा॒णा सोम॑स्य॒ तृप्य॑तु
म॒न्द्रा स्व॑र्वा॒च्यदि॑ति॒रना॑हतशी॒र्ष्णी वाग्जु॑षा॒णा सोम॑स्य॒ तृप्य॑त्वेहि॒

विश्वचरणे (१६)

शम्भूर्मयोभूः स्वस्ति मां हरिवर्णं प्र चरं क्रत्वे दक्षाय
 रायस्पोषाय सुवीरतायै मा मां राजन्वि बीभिषो मा मे हार्दि
 त्विषा वंधीः। वृषणे शुष्मायायुषे वर्चसे॥ वसुमद्गणस्य सोम
 देव ते मतिविदः प्रातःसवनस्य गायत्रछन्दस इन्द्रपीतस्य
 नराशः सपीतस्य पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि
 रुद्रवद्गणस्य सोम देव ते मतिविदो माध्यंदिनस्य सवनस्य
 त्रिष्टुछन्दस इन्द्रपीतस्य नराशः सपीतस्य (१७)

पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयाम्यादित्यवद्गणस्य
 सोम देव ते मतिविदस्तृतीयस्य सवनस्य जगतीछन्दस
 इन्द्रपीतस्य नराशः सपीतस्य पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो
 भक्षयामि। आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियम्। भवा
 वाजस्य सङ्गथे। हिन्वं मे गात्रा हरिवो गुणान्मे मा वि तीतृषः।
 शिवो मे सप्तर्षीनुप तिष्ठस्व मा मेऽवाङ्गाभिमतं (१८)

गाः। अपाम सोमममृता अभूमादर्शम् ज्योतिरविदाम
 देवान्। किमस्मान्कृणवदरातिः किमु धूर्तिरमृत मर्त्यस्य।
 यन्म आत्मनो मिन्दाभूदग्निस्तत्पुनराहार्जातवेदा विचरणिः।
 पुनरग्निश्चक्षुरदात्पुनरिन्द्रो बृहस्पतिः। पुनर्मे अश्विना युवं चक्षुरा
 धत्तमक्ष्योः। इष्टयजुषस्ते देव सोम स्तुतस्तोमस्य (१९)

श॒स्तोक्थ॑स्य॒ हरि॑वत् इन्द्र॑पीतस्य॒ मधु॑मत् उप॑हृतस्योप॑हृतो
भक्षयामि। आप॑ूर्याः स्था मा॑ पूरयत प्र॒जया॑ च॒ धने॑न च। ए॒तत्ते॑
तत् ये च॒ त्वामन्वे॑तत्ते॑ पितामह॒ प्रपितामह॑ ये च॒ त्वामन्व॑त्र॒ पितरो॑
यथाभा॒गम्म॑न्दध्वम् नमो॑ वः पितरो॒ रसा॑य॒ नमो॑ वः पितरः॒ शुष्मा॑य॒
नमो॑ वः पितरो जी॒वाय॒ नमो॑ वः पितरः (२०)

स्व॒धायै॑ नमो॑ वः पितरो म॒न्यवे॑ नमो॑ वः पितरो घो॒राय॒ पित॑रो
नमो॑ वो॒ य ए॒तस्मिँल्लो॒के स्थ॑ युष्मा॑ऽस्तेऽनु॒ येऽस्मिँल्लो॒के मां तेऽनु॒
य ए॒तस्मिँल्लो॒के स्थ॑ यूयं॒ तेषां॑ वसि॑ष्ठा भूयास्त॒ येऽस्मिँल्लो॒केऽहं॑
तेषां॑ वसि॑ष्ठो भूयासं॒ प्रजा॑पते॒ न त्वदे॒तान्य॒न्यो वि॒श्वा जा॒तानि॒ परि॒
ता ब॑भूव (२१)

यत्का॑मास्ते जुहु॒मस्तन्नो॑ अस्तु व॒यः स्या॑म॒ पत॑यो
रयी॒णाम्। दे॒वकृ॑त॒स्यै॒नसो॑ऽव॒यज॑नमसि॒ मनु॑ष्य॒कृत॒स्यै॒नसो॑ऽ-
व॒यज॑नमसि॒ पितृ॑कृत॒स्यै॒नसो॑ऽव॒यज॑नमस्य॒प्सु धौ॒तस्य॑ सोम॒ देव॑
ते नृ॒भिः सु॒तस्ये॒ष्टय॑जुषः॒ स्तुत॑स्तोमस्य॒ श॒स्तोक्थ॑स्य॒ यो भ॒क्षो
अ॒श्व॒सनि॑र्यो गो॒सनि॑स्तस्य॒ ते पितृ॑भिर्भ॒क्षं कृ॑त॒स्योप॑हृत॒स्योप॑हृतो
भक्षयामि॥ (२२)

वि॒श्वच॑र॒पणे॒ त्रि॒ष्टुप्छ॑न्दस॒ इन्द्र॑पीतस्य॒ नरा॑श॒सपी॑तस्याति॒ स्तुत॑स्तोमस्य जी॒वाय॒ नमो॑ वः पितरो
बभूव॒ चतु॑श्च॒त्वारि॑शच्च॥

[५]

म॒हीना॒म्ययो॑ऽसि॒ वि॒श्वे॑षां दे॒वानां॑ त॒नूर॑ऋ॒ध्यास॑म॒द्य पृ॑षतीनां

ग्रहम्पृषतीनां ग्रहोऽसि विष्णोर्हृदयमस्येकमिष विष्णुस्त्वानु वि
चक्रमे भूतिर्दध्रा घृतेन वर्धतां तस्य मेष्टस्य वीतस्य द्रविणमा
गम्याज्ज्योतिरसि वैश्वानरं पृश्निषे दुग्धम् यावती द्यावापृथिवी
महित्वा यावच्च सप्त सिन्धवो वितस्थुः। तावन्तमिन्द्र ते (२३)

ग्रहः सहोर्जा गृह्णाम्यस्तृतम्। यत्कृष्णशकुनः पृषदाज्यमवमृशेच
अस्य प्रमायुकाः स्युर्यच्छ्वाऽवमृशेच्चतुष्पादोऽस्य पशवः
प्रमायुकाः स्युर्यथस्कन्देद्यजमानः प्रमायुकः स्यात्पशवो वै
पृषदाज्यम्पशवो वा एतस्य स्कन्दन्ति यस्य पृषदाज्यः स्कन्दति
यत्पृषदाज्यम्पुनर्गृह्णाति पशूनेवास्मै पुनर्गृह्णाति प्राणो वै पृषदाज्यं
प्राणो वै (२४)

एतस्य स्कन्दति यस्य पृषदाज्यः स्कन्दति यत्पृषदाज्यम्पुनर्गृह्ण
प्राणमेवास्मै पुनर्गृह्णाति हिरण्यमवधाय गृह्णात्यमृतं वै हिरण्यं
प्राणः पृषदाज्यममृतमेवास्य प्राणे दधाति शतमानं भवति शतायुः
पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठत्यश्वमव घ्रापयति
प्राजापत्यो वा अश्वः प्राजापत्यः प्राणः स्वादेवास्मै योनैः
प्राणं निर्मिमीते वि वा एतस्य यज्ञश्छिद्यते यस्य पृषदाज्यः
स्कन्दति वैष्णव्यर्चा पुनर्गृह्णाति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञेनैव यज्ञः सं
तनोति॥ (२५)

ते पृषदाज्यं प्राणो वै योनैः प्राणं द्वाविंशतिश्च॥ [६]

देव सवितरेतत्ते प्राहु तत्प्र च सुव प्र च यज्ञ

बृहस्पतिर्ब्रह्मायुष्मत्या ऋचो मा गात तनूपाथ्साम्नः सत्या
व आशिषः सन्तु सत्या आकूतय ऋतं च सत्यं च वदत स्तुत
देवस्य सवितुः प्रसवे स्तुतस्य स्तुतमस्यूर्जम्मह्यः स्तुतं दुहामा
मा स्तुतस्य स्तुतं गम्याच्छस्त्रस्य शस्त्रम् (२६)

अस्यूर्जम्मह्यः शस्त्रं दुहामा मा शस्त्रस्य शस्त्रं
गम्यादिन्द्रियावन्तो वनामहे धुक्षीमहि प्रजामिषम्। सा मे
सत्याशीर्देवेषु भूयात् ब्रह्मवर्चसं मा गम्यात्। यज्ञो बभूव स आ
बभूव स प्र जज्ञे स वावृधे। स देवानामधिपतिर्बभूव सो अस्मा
अधिपतीन्करोतु वयः स्याम पतयो रयीणाम्। यज्ञो वा वै (२७)

यज्ञपतिं दुहे यज्ञपतिर्वा यज्ञं दुहे स यः स्तुतशस्त्रयोर्दोहमविद्वान्
यजते तं यज्ञो दुहे स इष्ट्वा पापीयान्भवति य एनयोर्दोहं
विद्वान् यजते स यज्ञं दुहे स इष्ट्वा वसीयान्भवति स्तुतस्य
स्तुतमस्यूर्जम्मह्यः स्तुतं दुहामा मा स्तुतस्य स्तुतं गम्याच्छस्त्रस्य
शस्त्रमस्यूर्जम्मह्यः शस्त्रं दुहामा मा शस्त्रस्य शस्त्रं गम्यादित्याहैष
वै स्तुतशस्त्रयोर्दोहस्तं य एवं विद्वान् यजते दुह एव यज्ञमिष्ट्वा
वसीयान्भवति॥ (२८)

शस्त्रं वै शस्त्रन्दुहान्द्वविंशतिश्च॥ [७]

श्येनाय पत्वंने स्वाहा वदथस्वयमभिगूर्ताय नमो
विष्टम्भाय धर्मणे स्वाहा वदथस्वयमभिगूर्ताय नमः परिधये

जनप्रथेनाय स्वाहा वदथ्स्वयमभिगूर्ताय नम ऊर्जे होत्राणां॥
 स्वाहा वदथ्स्वयमभिगूर्ताय नमः पर्यसे होत्राणां॥ स्वाहा
 वदथ्स्वयमभिगूर्ताय नमः प्रजापतये मनवे स्वाहा वदथ्स्वयमभिगूर्ताय
 नम ऋतमृतपाः सुवर्वादथ्स्वाहा वदथ्स्वयमभिगूर्ताय
 नमस्तृप्पन्तां॥ होत्रा मधोर्धृतस्य यज्ञपतिमृषय एनसा (२९)

आहुः। प्रजा निर्भक्ता अनुत्प्यमाना मध्व्यौ स्तोकावप
 तौ रराध। सं नस्ताभ्यां सृजतु विश्वकर्मा घोरा ऋषयो नमो
 अस्त्वेभ्यः। चक्षुष एषाम्मनसश्च संधौ बृहस्पतये महि षड्युमन्नमः।
 नमो विश्वकर्मणे स उ पात्वस्माननन्यान्त्सोमपान्मन्यमानः।
 प्राणस्य विद्वान्त्समरे न धीर एनश्चकृवान्महि बद्ध एषाम्। तं
 विश्वकर्मन् (३०)

प्र मुञ्चा स्वस्तये ये भक्षयन्तो न वसून्यानृहुः। यानग्रयो-
 ऽन्वतप्यन्त धिष्ण्या इयं तेषामवया दुरिष्ट्यै स्विष्टिं नस्तां कृणोतु
 विश्वकर्मा। नमः पितृभ्यो अभि ये नो अख्यन् यज्ञकृतो यज्ञकांमाः
 सुदेवा अकामा वो दक्षिणां न नीनिम मा नस्तस्मादेनसः पापयिष्ट।
 यावन्तो वै सदस्यास्ते सर्वे दक्षिण्यास्तेभ्यो यो दक्षिणां न (३१)

नयेदैभ्यो वृश्चेत यद्वैश्वकर्मणानि जुहोति सदस्यानेव
 तत्प्रीणात्यस्मे देवासो वपुषे चिकिथ्सत यमाशिरा दम्पती
 वाममश्रुतः। पुमान्पुत्रो जायते विन्दते वस्वथ विश्वे अरपा

ए॒धते॑ गृ॒हः। आ॒शीर्दा॒या द॒म्पती॑ वा॒मम॑श्रुता॒मरि॑ष्टो रा॒यः स॒चता॑
समो॑कसा। य आ॒सिच॑त्स॒न्दुग्धं॑ कु॒म्या स॒हेष्टेन॑ या॒मन्न॑मतिं
जहा॑तु सः। स॒र्पिर्ग्री॒वी (३२)

पी॒वर्य॑स्य जा॒या पी॒वानः पु॒त्रा अ॒कृशा॑सो अ॒स्य। स॒हजा॑निर्यः
सु॒मख॑स्यमा॒न् इन्द्रा॑या॒शिरः॑ स॒ह कु॒म्यादा॑त्। आ॒शीर्म ऊ॒र्जमु॑त्
सु॒प्रजा॑स्त्वमिषं दधा॑तु द्रवि॑णः स॒र्वर्च॑सम्। स॒ंजय॑न्क्षेत्राणि
सह॑सा॒हमि॑न्द्र कृ॒ण्वानो॑ अ॒न्याः अध॑रान्त्स॒पत्नान्। भू॒तम॑सि भू॒ते
मा धा॑ मुख॑मसि मुखं भू॒यास॑म् द्यावा॑पृथि॒वीभ्यां॑ त्वा परि॑ गृह्णामि
विश्वे॑ त्वा दे॒वा वै॑श्वान॒राः (३३)

प्र च्या॑वयन्तु दि॒वि दे॒वां दृ॑हान्तरि॒क्षे वया॑सि
पृथि॒व्याम्पा॑रि॒वान्ध्रु॒वं ध्रु॒वेण॑ ह॒विषा॑व सोमं॑ नयामसि। यथा॑
नः स॒र्वमि॒ज्जग॑दय॒क्ष्मः सु॒मना॑ असत्। यथा॑ न इन्द्र इद्वि॒शः
के॒वलीः सर्वाः॑ स॒मन॑सः कर॑त्। यथा॑ नः सर्वा इद्वि॒शोऽस्मा॑कं
के॒वली॑रसन्न॥ (३४)

ए॒नसा॑ वि॒श्वक॑र्मन् यो दक्षि॑णां न स॒र्पिर्ग्री॒वी वै॑श्वान॒राश्च॑त्वारि॒शच्च॑॥ [८]

यद्वै हो॒ताध्व॑र्युम॒भ्याह्व॑यते॒ वज्र॑मे॒नम॑भि प्र वर्त॑यत्युक्थंशा
इत्या॑ह प्रा॒तःस॒वन॑म॒प्रति॑गीर्य त्री॒ण्येता॑न्य॒क्षरा॑णि त्रि॒पदा॑ गा॒यत्री
गा॒यत्र॑म॒प्रातः॑स॒वनं गा॑यत्रि॒यैव प्रा॑तःस॒वने वज्र॑म॒न्तर्ध॑त्त उ॒क्थं
वा॒चीत्या॑ह मा॒ध्यदि॑नः स॒वनं प्र॑ति॒गीर्य च॑त्वार्ये॒तान्य॑क्षरा॒णि

चतुष्पदा त्रिष्टुप्त्रैष्टुभम्माध्यंदिनं॑ सवनं त्रिष्टुभैव माध्यंदिने॑ सवने॑
वज्रमन्तर्धत्ते (३५)

उक्तं वाचीन्द्रायेत्याह तृतीयसवनम्प्रतिगीर्य सप्तैतान्यक्षराणि
सप्तपदा शक्करी शाक्करो वज्रो वज्रेणैव तृतीयसवने वज्रमन्तर्धत्ते
ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वा अध्वर्युः स्याद्यो यथासवनम्प्रतिगरे
छन्दांसि सम्पादयेत्तेजः प्रातःसवन आत्मन्दधींतेन्द्रियम्माध्यंदिने
सवने पशूस्तृतीयसवन इत्युक्त्यंशा इत्याह प्रातःसवनम्प्रतिगीर्य
त्रीण्येतान्यक्षराणि (३६)

त्रिपदा गायत्री गायत्रम्प्रातःसवनम्प्रातःसवन एव प्रतिगरे
छन्दांसि सम्पादयत्यथो तेजो वै गायत्री तेजः प्रातःसवनं तेजं
एव प्रातःसवन आत्मन्धत्त उक्तं वाचीत्याह माध्यंदिनं॑ सवनं
प्रतिगीर्य चत्वार्येतान्यक्षराणि चतुष्पदा त्रिष्टुप्त्रैष्टुभम्माध्यंदिनं॑
सवनंमाध्यंदिन एव सवने प्रतिगरे छन्दांसि सम्पादयत्यथो
इन्द्रियं वै त्रिष्टुगिन्द्रियम्माध्यंदिनं॑ सवनम् (३७)

इन्द्रियमेव माध्यंदिने सवन आत्मन्धत्त उक्तं वाचीन्द्रायेत्याह
तृतीयसवनम्प्रतिगीर्य सप्तैतान्यक्षराणि सप्तपदा शक्करी
शाक्कराः पशवो जागृतं तृतीयसवनं तृतीयसवन एव प्रतिगरे
छन्दांसि सम्पादयत्यथो पशवो वै जगती पशवंस्तृतीयसवनं
पशूनेव तृतीयसवन आत्मन्धत्ते यद्वै होताध्वर्युमभ्याह्वयत

आव्यमस्मिन्दधाति तद्यत्र (३८)

अपहनीत पुरास्य संवत्सराद्गृह आ वैवीरञ्छोऽसा मोद
इवेति प्रत्याह्वयते तेनैव तदप हते यथा वा आयताम्प्रतीक्षत
एवमध्वर्युः प्रतिगुरम्प्रतीक्षते यदभिप्रतिगृणीयाद्यथायतया समृच्छते
तादृगेव तद्यदर्धर्चाल्लुप्येत यथा धावञ्छो हीयते तादृगेव तत्प्रबाहुगवा
ऋत्विजामुद्गीथा उद्गीथ एवोद्गातृणाम् (३९)

ऋचः प्रणव उक्थशऽसिना प्रतिगुरोऽध्वर्युणाम् य एवं
विद्वान्प्रतिगृणात्यन्नाद एव भवत्यास्य प्रजाया वाजी जायत
इयम्वै होतासावध्वर्युर्यदासीनः शऽसत्यस्या एव तद्धोता नैत्यास्त
इव हीयमथो इमामेव तेन यजमानो दुहे यत्तिष्ठन्प्रतिगृणात्यमुष्या
एव तदध्वर्युर्नैति (४०)

तिष्ठतीव ह्यसावथो अमूमेव तेन यजमानो दुहे यदासीनः
शऽसति तस्मादितःप्रदानं देवा उप जीवन्ति यत्तिष्ठन्प्रतिगृणाति
तस्मादमुतःप्रदानम्मनुष्या उप जीवन्ति यत्प्राडासीनः शऽसति
प्रत्यङ्गिष्ठन्प्रतिगृणाति तस्मात्प्राचीनऽरेतो धीयते प्रतीचीः प्रजा
जायन्ते यद्वै होताध्वर्युमभ्याह्वयते वज्रमेनमभि प्र वर्तयति पराडा
वर्तते वज्रमेव तन्नि करोति॥ (४१)

सर्वे वज्रमन्तर्धत्ते त्रीण्येतान्यक्षराणीन्द्रियमार्ग्यन्दिनऽसर्वन्नोद्गातृणामध्वर्युर्नैति वर्तयत्यष्टौ च॥ [९]

उपयामगृहीतोऽसि वाक्षसदसि वाक्पाभ्या त्वा क्रतुपाभ्यामस्य

य॒ज्ञस्य॑ ध्रु॒वस्या॑ध्यक्षाभ्यां गृह्णाम्युपया॒मगृ॑हीतोऽस्य॒तुस॑दसि
 चक्षु॒ष्पाभ्यां॑ त्वा क्रतु॒पाभ्या॑मस्य य॒ज्ञस्य॑ ध्रु॒वस्या॑ध्यक्षाभ्यां
 गृह्णाम्युपया॒मगृ॑हीतोऽसि श्रु॒तस॑दसि श्रोत्र॒पाभ्यां॑ त्वा क्रतु॒पाभ्या॑मस्य
 य॒ज्ञस्य॑ ध्रु॒वस्या॑ध्यक्षाभ्यां गृह्णामि दे॒वेभ्य॑स्त्वा वि॒श्वदे॑वेभ्यस्त्वा
 वि॒श्वेभ्य॑स्त्वा दे॒वेभ्यो॑ विष्ण॑वुरु॒क्रमै॑ष ते सोम॒स्त॑ रक्ष॒स्व (४२)

तं ते॑ दु॒श्चक्षा॒ माव॑ ख्य॒त् मयि॑ वसुः पुरो॒वसु॑र्वा॒क्पा वाच॑ मे
 पाहि॒ मयि॑ वसु॒र्विद॑द्वसुश्चक्षु॒ष्पाश्चक्षु॑र्मे पाहि॒ मयि॑ वसुः सं॒यद्व॑सुः
 श्रोत्र॒पाः श्रोत्र॑ मे पाहि॒ भूर॑सि श्रेष्ठो॑ रश्मीनाम्प्राण॒पाः प्रा॑णं मे पाहि॒
 धूर॑सि श्रेष्ठो॑ रश्मीनामपान॒पा अ॑पानं मे पाहि॒ यो न॑ इन्द्रवायू
 मि॒त्रावरु॑णाव॒श्विनाव॑भिदास॒ति भ्रात॑र्व्य उ॒त्पिपी॑ते शुभस्पती इ॒दम॑हं
 तमध॑रम्पादयामि॒ यथे॑न्द्रा॒हमु॑त्तमश्चे॒तया॑नि॥ (४३)

रक्ष॒स्व भ्रात॑र्व्यस्यो॒दश॑ च॥ [१०]

प्र सो अ॒ग्ने तवो॑तिभिः सु॒वीरा॑भिस्तरति॒ वाज॑कर्मभिः। यस्य॒
 त्व॑ स॒ख्यमा॑वि॒थ। प्र होत्रे॑ पू॒र्व्यं वचो॑ऽग्नये॒ भर॑ता बृ॒हत्। वि॒पां
 ज्योती॑षि बिभ्र॑ते न वे॒धसे॑। अ॒ग्ने त्री॑ ते वाजि॑ना॒ त्री ष॑धस्थां
 ति॒स्रस्ते॑ जि॒ह्वा ऋ॑तजात पू॒र्वीः। ति॒स्र उ॑ ते त॒नुवो॑ दे॒ववा॑ता॒स्ताभि॑र्नः
 पाहि॒ गिरो॑ अ॒प्रयु॑च्छन्। सं वा॑ कर्मणा॒ समि॑षा (४४)

हि॒नोमी॒न्द्रावि॑ष्णू अप॑सस्पारे अ॒स्य। जु॒षेथा॑ य॒ज्ञं द्र॒विणं॑ च

धत्तमरिष्टैर्नः पृथिभिः पारयन्ता। उभा जिग्यथुर्न परा जयेथे न
 परा जिग्ये कतरश्चनैनों। इन्द्रश्च विष्णो यदपस्पृधेथां त्रेधा सहस्रं
 वि तदैरयेथाम्। त्रीण्यायूँषि तवं जातवेदस्तिस्त्र आजानीरुषसंस्ते
 अग्ने। तामिर्देवानामवो यक्षि विद्वानथं (४५)

भूव यजमानाय शं योः। अग्निस्त्रीणि त्रिधातून्या क्षेति विदथा
 कविः। स त्रीँरेकादशाँ इह। यक्षच्च पिप्रयच्च नो विप्रो दूतः
 परिष्कृतः। नभन्तामन्युके समे। इन्द्राविष्णू दृँहिताः शम्बरस्य
 नव पुरो नवतिं च श्रथिष्टम्। शतं वर्चिनः सहस्रं च साकँ हृथो
 अप्रत्यसुरस्य वीरान्। उत माता महिषमन्वेवेनदमी त्वा जहति
 पुत्र देवाः। अथाँब्रवीद्वृत्रमिन्द्रो हनिष्यन्त्सखेँ विष्णो वितुरं वि
 क्रमस्व (४६)

इषाऽथं त्वा त्रयोदश च॥ [११]

[यो वै स्फ्यः स्वस्तिः स्वधायै नमः प्र मुञ्च तिष्ठतीव पदं त्वारिँशत्॥४६॥ यो वै पवमानानां
 वि क्रमस्व॥]

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>